

אסתר כהן

Esther Cohen

פיליג'רן ומיני בשמים

Filigree and Various Spices

"לְחֶשֶׁב, מְחֻשְׁבֶּת; לְעֹשֹׂת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף, וּבְנֶחֱשֶׁת".

(שמות ל"א פסוק ד')

אסתר כהן מציגה בתערוכת יחיד, בגלריה דואק, משכנות שאננים, ירושלים, מקבץ חדש וייחודי של עבודות, בטכניקה של רישום בעט כדורי על מצעים לא שיגרתים כמו על גבי מפות ארץ ישראל מנייר מתקופות שונות גאולוגיות וגאוגרפיות או על מצעים עגולים. בעבודות אלו מתמקדת כהן בציור/רישום של פרחי בושם, כגון לבונה, קציעה ושיבולת נרד ופרחי בר מקומיים, בשילוב רישום מפורט של תכשיטי פיליג'רן מסורתיים, טכניקת צורפות עתיקת יומין ששורשיה כ-3000 שנה לפנה"ס באזור טורקיה ומסופוטמיה. שמה מורכב מהמילים הלטיניות פילום (חוט) וגרנום (גרגר חיטה) והיא מתבססת על שימוש בחוטים דקיקים בקטרים שונים ובכדורים ממתכות אצילות כגון כסף או זהב המחברים במארג מפותל של רשת מורכבת וצפופה. כך שמחוט נוצר תכשיט. טכניקת הרישום של כהן, בקו דק הנעשה בעט פשוט, תואמת את תהליך יצירת תכשיטי הפיליג'רן, מקו או חוט ועבודה עמלנית נבראת יצירה. התכשיטים תפקדו לנוי, כסמל סטטוס וכדרך לאגירת ממון. חלקם היוו למעשה קמעות שנועדו לשם הגנה, פריון וברכה. התכשיטים מבוססים מבחינה עיצובית במידה רבה על מוטיבים צמחיים וקשר ישיר לטבע מתוך השראה, התבוננות והבנה מעמיקה במעגלי החיים ובתהליכי צמיחה וקמילה.

תכשיטי הפיליג'רן היו נפוצים בתימן והודו, ומושרשים במסורות שלהם עד היום. כמו כן, תכשיטים אלו רווחו גם באירופה של המאה ה-17. כהן בוחרת לרשום ולצייר, מתוך קשר ישיר וביוגרפי, עדיי פיליג'רן מתימן מהמאה ה-19 והעשרים. היא בוחרת לרשום, בדיוק מפליא, על מצע עגול, כך שהסדרה כולה נראית כחרוזים השזורים יחד לכדי שרשרת אחת, מפותלת, שמצד אחד אוורירית ומרחפת ומצד שני, מחוברת לאדמה, לאדמת הארץ ושביליה.

מוטיב האדמה כמקור חיים המניב את החיטה/ השעורה והבשמים, את החומר והרוח, מועצם בעבודות המשלבות רישום על גבי מפות ארץ ישראל מתקופות שונות. כהן רושמת פרחי בושם לצד פרחי בר פראיים ומוטיבים מתקופת המקרא על המפות הגיאוגרפיות, כך שלעיתים המוטיבים משתלבים עם קווי המפה ולעיתים סותרים אותם. התכשיטים, צמחי הבושם למיניהם, ופרחי הבר "מרחפים" בחלל התמונה, בניגוד לחוק כוח המשיכה. ריחוף זה יוצר תנועה ריקודית קצבית בתוך התמונה ומתמונה אחת לשנייה ונוצרת שרשרת קווית וכתמית בין כל העבודות.

בתערוכה זו ממשיכה כהן לעסוק ולחקור פולחנים, נרטיבים ומטענים תרבותיים וביחסים בין הטבע למעשה ידי אדם. עבודותיה מעלות לדיון שאלות בנוגע לתרבויות ולמסורות מן העבר, מול אלה המתקיימות גם כיום.